

26 ביולי 2016

האיסוף המודיעיני מול דאעש: הזדמנויות ואתגרים¹

מודיעין איכותי כבסיס לתקיפות אוויריות אפקטיביות של הקואליציה הבינלאומית נגד דאעש בהנהגת ארה"ב: כלי רכב של דאעש, שהושמדו בתקיפה מהאוויר באזור אלפלוג'ה ב-30 ביוני 2016 (אלחרה, 30 ביוני 2016). על פי דיווח אמריקאי נהרגו בתקיפה 250 פעילי דאעש.

כללי

1. תמונת המצב של ההתמודדות נגד דאעש, נכון לקיץ 2016, הינה מורכבת: מחד גיסא, דאעש סופג אבידות בתקיפות של הקואליציות מהאוויר. הוא גם מאבד חלק מהשטחים שכבש, בסוריה, בעיראק, ובלוב, כתוצאה מהתקפות קרקעיות המבוצעות ע"י הצבאות והמיליציות המקומיים. מאידך, דאעש הגיב ללחצים המופעלים נגדו באמצעות שורה של התקפות טרור קטלניות ברחבי העולם, ובכלל זה במדינות אירופה, בהוכיחו כי יכולותיו המבצעיות-טרוריסטיות והמוטיבציות שלו ושל תומכיו לא נפגעו כתוצאה מהמהלומות שספג במדינות הליבה שלו.

2. הגם שדאעש איבד שטחים רבים הוא עדיין שולט על טריטוריות נרחבות בסוריה ובעיראק. הדבר מקנה מספר יתרונות מודיעיניים-איסופיים לקואליציות הנלחמות נגדו:

א. העובדה שדאעש שולט על טריטוריה, עם מוסדות שלטון מוגדרים ועם תשתיות צבאיות וכלכליות (מתקני נפט וגז), מאפשרת לאסוף עליו מידע בקלות יחסית ולהפוך מידע זה ל"בנק מטרות", המשמש את התקיפות נגד דאעש.

¹ הרצאה (מורחבת) של תא"ל (מיל) אמנון סופרין חבר עמותת המל"מ, לשעבר קצין מודיעין שדה ראשי בצה"ל וראש אגף המודיעין במוסד. ההרצאה ניתנה בכנס הבינלאומי השני למודיעין וליחידות מיוחדות (19 ביולי 2016).

ב. בקרבות שניהל נגד צבא עיראק וצבא סוריה **לקח דאעש נשק שלל רב: טנקים, נגמ"שים, ארטילריה ומערכות נשק נוספות בעלות "חתימה גבוהה"**. הדבר מקל על איתור אמצעי לחימה של דאעש, שהינו קל יותר לעומת איתור פעילים וכלי רכב "רכים".

ג. **הנוכחות האווירית הקבועה והרצופה בעיראק ובסוריה** מאפשרת לקואליציות הנלחמות נגד דאעש **כיסוי חזותי רציף** של השטחים המוחזקים על ידו, שמשמעותו יכולת טובה לאיסוף מידע מודיעיני עדכני ולתרגם אותו ליעדים לתקיפה.

ד. **האוכלוסייה האזרחית הרבה הנמצאת בשטחים שבשליטת דאעש**, יחד עם **כמות המתנדבים הגדולה הזורמת מרחבי העולם** לזירות הלחימה בסוריה ובעיראק, מהווים מאחר גדול ומגוון למקורות יומינט.

ה. לדאעש תשתית הסברתית נרחבת, שבמסגרתה **הוא מפעיל כמות גדולה של אתרים ברשת**. באתרים הללו גלום פוטנציאל רב של מידע, יכולת "כריה" איכותית, העשויה להניב מידע ערכי אודות דאעש.

3. הכלים היעילים לאיסוף מידע על דאעש, בדגש על התחום האופנטיבי, הינם:

א. **סיגינט**: מעקב אחרי אישים מרכזיים, במטרה לנטר שיחות ערכיות, לאתר פעילים בכירים ולסייע לעדכון שוטף של "בנק המטרות" של דאעש.

ב. **וובינט**: איסוף מידע מהאתרים הרבים אשר הארגון מפעיל (העברת הודעות, העברת מידע, שיטות פעולה).

ג. **מידע חזותי מלווייני תצפית**: איתור תשתיות, בניית "בנק יעדים", איתור פגיעות ביעדים שהותקפו, מידע על הקמת מתקנים חדשים, מתקני אימונים וכו'.

ד. **מידע ממל"טים**: באמצעותו ניתן לעקוב אחר אישים ואחר התארגנויות של יחידות דאעש. מידע שכזה המועבר בזמן אמת לכוחות מסייע להם לבצע תקיפות או פעילות מונעת בלוח זמנים קצר.

ה. **יומינט**: באמצעותו ניתן לאתר יעדים לתקיפה ולהשיג מידע על פריסת יחידות דאעש, על פעילים ועל פעילויות מתוכננות.

4. בצד היתרונות הללו מצבו הנוכחי של דאעש **מציב גם מגבלות לפעילות האיסופית נגדו**:

(1) **הפיזור הגיאוגרפי הרחב של ה"מדינה האסלאמית"**: השטח הגיאוגרפי שבשליטת דאעש הינו גדול מאוד וכוחותיו מפוזרים על פני מרחבים גדולים. הדבר מקשה על המעקב אחריו ועל הפעלת איסוף מודיעיני אפקטיבי וממוקד.

2) **השינויים התכופים במצב בשטח:** בשל אופיו הדינמי של המצב בשטח מתחוללים שינויים תכופים ביעדים, בהנהגה ובתשתיות הפיזיות של דאעש. הדבר מקשה על המעקב המודיעיני הרציף אחריו.

3) **ריבוי המדינות והארגונים הנלחמים נגד דאעש:** בשל האינטרסים השונים (ולעיתים הסותרים) של הקואליציות, המדינות והארגונים הנלחמים נגד דאעש קיים קושי בסיסי בתיאום מודיעיני ביניהם.

5. **בתחום הסיכול מתקשים שירותי הביטחון ברחבי העולם,** בדגש על מדינות המערב, **לתת מענה הולם למתקפת הטרור של דאעש.** במדינות המערב קיימות בעיות יסוד **המקשות על מעקב אחר תהליכי רדיקליזציה של בודדים ושל קבוצות בקרב הקהילות המוסלמיות המקומיות.** שירותי הביטחון במערב **מתקשים גם למנוע את מה שמכונה "פיגועי השראה".** הדבר נובע לא רק מהיעדר ניסיון בהתמודדות עם סוג מתקפת הטרור שמנהל דאעש אלא גם **מבעיות יסוד חברתיות, פוליטיות וחוקיות, המקשות על איסוף מודיעין-פנים במדינות המערב.**

6. **הפער המרכזי הנוכחי באיסוף המודיעיני על דאעש הינו בין ההצלחות, שנחלו הקואליציות בתחום האופנסיבי, לבין הכישלונות בתחום הדפנסיבי.** הדבר מוצא ביטוי במיוחד **במדינות מערב אירופה ובתורכיה,** שהיוו בשנה האחרונה יעדים מועדפים למתקפת הטרור של דאעש. חלק מהפיגועים במערב אירופה מתבצעים ע"י התארגנויות מקומיות, המבוססת על פעילי דאעש, אשר מנצלים את מדיניות "הגבולות הפתוחים" כדי להעביר אנשים ואמצעי לחימה בין מדינות (כמו הפיגועים בפאריס שהתבססו על בסיס לוגיסטי בבלגיה).

7. לפיגועים המתוכננים ע"י מפקדת דאעש ומחוזותיו השונים ניתן להוסיף את **"פיגועי השראה",** אשר לרוב מתבצעים ביוזמת בודדים, שעברו תהליך רדיקליזציה (ארוך או מקוצר) או שהושפעו מהטפות דאעש. פיגועים אלו מתבצעים ללא מעורבות של מפקדת דאעש או התארגנויות מקומיות של דאעש. ההתמודדות המודיעינית עם **"פיגועי השראה" דורשת גיבוש מתודולוגיות ומיומנויות חדשות, איסופיות ומתקריות, ודומה שבעניין זה מדינות המערב עדיין לא מצאו פתרונות הולמים לאתגר המונח לפתחם.**

8. תחום נוסף, שבו חייב לחול שיפור הינו **השיתופיות במידע, בדגש על תחום הסיכול.** שירותי המודיעין בכל מדינה מקיימים מעקב אחר חשודים, אך העברת מידע למדינות אחרות עדיין לוקה בחסר. כפועל יוצא מכך אין מעקב רציף אחר חשודים, היכול לסייע באיתור מוקדם ואולי אף בסיכול פיגועים מתוכננים. לצורך שיפור משמעותי של השיתופיות **נדרשת מדיניות של יצירת "רשת מודיעינית" מרכזית,** אליה יזרים כל שירות מודיעיני את המידע שברשותו על חשודים ועל התארגנויות במדינתו (תוך מאמץ להתגבר על עכבות ואילוצים חוקתיים, פוליטיים וחברתיים). הדבר יאפשר לכל שירות מקומי לשפר את יכולת המעקב ואת איכות ההתרעה וכפועל יותר מכך את הסיכול. זאת תחת ההגדרה הגורסת: "It takes a net to fight a net".

9. הרחבת שיתוף הפעולה המודיעיני בין המדינות הנלחמות בדאעש, ובטרור הג'האדיסטי בכללותו, **חייבת לכלול גם תיאום מאמצי האיסוף בין המדינות השונות.** זאת לצורך מיצוי טוב יותר של המשאבים ויצירת סינרגיה איסופית כחלק מהחזון של הרחבת שיתוף הפעולה המודיעיני בכל הנוגע למערכה נגד הטרור הג'האדיסטי. בהקשר זה ניתן לשקול הקמת "מרכז מודיעין שיתופי", שבו יהיו נציגים מהמדינות השונות, שבו תוצג באופן שוטף תמונת המודיעין העדכנית, ושבו יוכלו נציגי המדינות השונות לתאם פעילויות מודיעיניות משותפות.